

Traženje djelotvornosti: pravni lijekovi i kazne u predmetima koji se odnose na diskriminaciju

Primjena prava Europske unije u području suzbijanja diskriminacije

Seminar za pravosudne dužnosnike

Zagreb, 6. svibnja 2024.

Ioanna Dervisopoulos

Sutkinja, Upravni sud u Darmstadtu (Njemačka),
od 2006. do 2014. suradnica u uredu nezavisne odvjetnice Kokott pri Sudu EU-a

1

1

Pregled

- Pravni okvir
- Pravni lijekovi i kazne predviđene direktivama u području suzbijanja diskriminacije
- Sudska praksa Suda EU-a

2

2

Pravni okvir

- Čl. 47. Povelje EU-a o temeljnim pravima: Svatko čija su prava zajamčena pravom Unije povrijeđena ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom
- Čl. 19. UEU-a: Pravni lijekovi dostatni za osiguranje učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije
- Direktive u području suzbijanja diskriminacije

3

3

Povelja o temeljnim pravima

- Područje primjene: članak 51. stavak 1.
„Odredbe ove Povelje odnose se na institucije, tijela, urede i agencije Unije, uz poštovanje načela supsidijarnosti, te na **države članice samo kada provode pravo Unije**. Oni stoga moraju poštovati prava i držati se načela te promicati njihovu primjenu u skladu sa svojim ovlastima.“
  - Provedba prava EU-a = nacionalni propisi koji ulaze u područje primjene prava Unije, vidjeti presudu od 26. veljače 2013., Åkerberg Fransson, C-617/10

4

4

Direktive u području suzbijanja diskriminacije

- Usklađenost
- Pravo na pravnu zaštitu (pojedinaac/udruženje)
- Zaštita od viktimizacije
- Informiranje / socijalni dijalog
- Tijela za promicanje jednakog postupanja
- Sankcije: djelotvorne, proporcionalne, odvraćajuće

5

5

Usklađenost

- Čl. 16. Direktive 2000/78, čl. 14. Direktive 2000/43
  - Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se ukinuli svi zakoni itd. koji su protivni načelu jednakog postupanja

6

6

Odnos između nacionalnog prava i prava Unije

- Nadređenost prava Unije
- Izravan učinak prava Unije
- Neizravan učinak prava Unije
- Odgovornost države

7

7

Nadređenost

- Sud EU-a: Pravo Unije je nadređeno nacionalnom pravu, čak i ustavu
- Nadređenost samo u pogledu primjene, ne valjanosti
- Nacionalni sudac ne primjenjuje nacionalno pravo koje je u koliziji

8

8

Izravan učinak

Izravan učinak primarnog prava

Temeljne slobode

„Jednake plaće za jednak rad“ (čl. 157. UFEU-a)

Izravan učinak sekundarnog prava

Uredbe: općenito

Direktive imaju izravan učinak samo u iznimnim slučajevima

9

9

Neizravan učinak

■ Znači osobito:

– Obvezu tumačenja nacionalnog prava na način koji je u skladu s pravom EU-a

■ „Ta obveza omogućuje nacionalnim sudovima da osiguraju potpunu učinkovitost prava Unije prilikom rješavanja sporova koji su pred njima pokrenuti.“ (npr. Dominguez, odlomak 24.)

■ Ne smije se tumačiti *contra legem*

10

10

Odgovornost države

■ Uvjeti

- Odredba prava Unije ima za cilj dodjelu prava pojedincima
- Dovoljno ozbiljna povreda
- Izravna uzročno-posljedična veza između povrede obveze i pretrpljene štete

Presude *Frankovich i Bonifaci* (predmeti C-6/90 i C-9/90, [1991], ECR I-5357); i odgovornost države za nepodnošenje zahtjeva za prethodnu odluku Sudu EU-a u predmetu *Köbler* (predmet C-224/01, [2003], ECR I-10239).

11

11

Pravo na pravnu zaštitu

■ Čl. 9. st. 1. Direktive 2000/78, čl. 7. st. 1. Direktive 2000/43

- Države članice osiguravaju dostupnost sudskih postupaka radi provedbe obveza iz Direktiva
- Ne dovodeći u pitanje nacionalna prava koja se odnose na vremenska ograničenja za pokretanje postupka
- Postupovna autonomija država članica
- Ali: načelo ekvivalentnosti i djelotvornosti

12

12

Pravo na pravnu zaštitu

- Načelo ekvivalentnosti
Uvjeti slični onima koji se primjenjuju u nacionalnim situacijama

13

13

Pravo na pravnu zaštitu

- Načelo djelotvornosti
  - Presuda od 29. listopada 2009., C-63/08, Pontin
  - Presuda od 8. srpnja 2010., C-246/09, Bulicke
    - [Pravila] nisu manje povoljna od onih koja uređuju slična nacionalna pravna sredstva
    - U praksi ne onemogućavaju ili pretjerano otežavaju ostvarivanje prava koja se dodjeljuju pravnim poretkom Unije

14

14

Pravo na pravnu zaštitu

- Pravo udruženja: čl. 9. st. 2. Direktive 2000/78, čl. 7. st. 3. Direktive 2000/43
  - Države članice osiguravaju da se udruženja mogu uključiti u bilo koji sudski i/ili upravni postupak radi provedbe obveza iz ove Direktive, bilo u ime ili kao podrška tužitelju, uz njegov ili njezin pristanak.

15

15

Pravo na pravnu zaštitu

- Direktive ne sprečavaju države članice da propisuju pravo udruženja da pokreću sudske postupke bez da djeluju u ime određenog tužitelja ili u nedostatku prepoznatljivog tužitelja (vidjeti Sud EU-a, C-54/07, Feryn).

16

16

Zaštita od viktimizacije

- Čl. 11. Direktive 2000/78, čl. 9. Direktive 2000/43

- Države članice uvode mjere kojima se zaposlenici i njihovi predstavnici predviđeni nacionalnim zakonima i/ili praksom štite od otkaza ili nekog drugog nepovoljnog postupanja od strane poslodavca, kao reakcije na pritužbu iznesenu u okviru poduzeća ili na bilo koji drugi pravni postupak koji ima za cilj provedbu usklađivanja s načelom jednakog postupanja.

17

17

Tijela za promicanje jednakog postupanja

- Čl. 13. Direktive 2000/43, Direktiva 2000/78 ne sadrži takvu odredbu

- Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za djelovanje jednog ili više tijela za promicanje, analiziranje, praćenje i pružanje potpore jednakom postupanju svih osoba, bez diskriminacije na temelju spola.
- Zadaće: pružanje pomoći žrtvama diskriminacije pri pokretanju postupaka zbog diskriminacije; vođenje neovisnih istraživanja; objavljivanje izvješća i izrada preporuka

18

18

Sankcije/kazne

- Čl. 17. Direktive 2000/78, čl. 15. Direktive 2000/43
  - Djelotvorne
  - Proporcionalne
  - Odvraćajuće

19

19

Sankcije/kazne

- Građanskopravne, kaznene, administrativne ili kombinacija
- Ništetnost postupka / vraćanje na posao (u slučaju otkaza)
- Naknada materijalne/nematerijalne štete
- Nalozi za zabranu
- Novčane kazne

20

20

Sud EU-a – Von Colson und Kamann

- Presuda od 10. travnja 1984., C-14/83

- Tadašnji njemački Građanski zakonik: ograničenje prava na naknadu samo na naknadu troškova pretrpljenih u vezi s troškovima prijave
- SEU: taj pravni lijek = nedostatan
  - Odlomak 22.: „Nemoguće je uspostaviti stvarno jednake mogućnosti bez odgovarajućeg sustava sankcija. To proizlazi ne samo iz krajnjeg cilja Direktive, već točnije i iz njenoga članka 6. koji, time što kandidatima za određeno radno mjesto koji su bili žrtve diskriminacije omogućuje zatražiti sudsku zaštitu, priznaje da ti kandidati imaju prava na koja se mogu pozvati pred sudovima.”

21

21

Sud EU-a – Von Colson und Kamann

- Odlomak 18.: „Te mjere mogu, na primjer, podrazumijevati odredbe koje poslodavca obvezuju da zaposli kandidata koji je bio žrtva diskriminacije ili koje propisuju primjerenu novčanu naknadu, uz podupiranje, u slučaju potrebe, sustavom novčanih kazni. Direktiva, međutim, ne propisuje neku određenu sankciju, nego državama članicama ostavlja slobodu izbora između različitih rješenja prikladnih za postizanje njenog cilja.”
- Odlomak 23.: Sankcija mora jamčiti stvarnu i djelotvornu sudsku zaštitu.

22

22

Sud EU-a – Dekker

- Presuda od 8. studenoga 1990., C-177/88
- Odgovornost poslodavca zbog povrede načela jednakog postupanja ne može se uvjetovati dokazom njegove krivnje
- Sankcija mora imati stvarni odvraćajući učinak na poslodavca

23

23

Sud EU-a – Marshall II

- Presuda od 2. kolovoza 1993., C-271/91
- Odlomak 26.: Ako je novčana naknada za štetu mjera koja je donesena kako bi se postigao gore navedeni cilj, ona mora biti adekvatna u smislu da mora omogućiti potpunu nadoknadu stvarno pretrpljene štete nastale zbog diskriminirajućeg otkaza, u skladu s primjenjivim nacionalnim pravilima.
- Odlomak 30.: Određivanje gornje granice odštete ne može predstavljati ispravnu provedbu
- Vidjeti i Sud EU-a, C-180/95 Draehmpaehl

24

24

Sud EU-a – Feryn

- Presuda od 10. srpnja 2008., C-54/07
  - Sankcije moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvraćajuće čak i kada ne postoji žrtva koju je moguće identificirati
  - Prikladnost sankcije u obliku utvrđenja diskriminacije od strane suda uz odgovarajuću razinu publiciteta, naloga za zabranu [naloga da se prekine praksa], dosuđenja odštete tijelu za promicanje jednakog postupanja)

25

25

Sud EU-a – Accept

- Presuda od 25. travnja 2013., C-81/12
  - Simbolične sankcije („opomena”) ne mogu se smatrati djelotvornim, proporcionalnim i odvraćajućim

26

26

Sud EU-a – Camacho

- Presuda od 17. prosinca 2015., C-407/14
  - „Kaznena“ odšteta dopuštena, ali nije propisana Direktivom 2006/54

27

27

Sud EU-a – Kratzer

- Presuda od 28. srpnja 2016., C-423/15
  - Podnošenje molbe za posao s jedinim ciljem zahtijevanja naknade štete nije obuhvaćeno pojmom 'pristupa zapošljavanju' u smislu Direktive 2000/78 i može se smatrati zlouporabom prava.

28

28

Sud EU-a – Braathens

- Presuda od 15. travnja 2021., C-30/19
  - Članke 7. i 15. Direktive 2000/43, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da im se protivi nacionalno zakonodavstvo koje sprečava sud kojem je podnesena tužba za naknadu štete na temelju navodno počinjene diskriminacije da ispita zahtjev za utvrđenje postojanja te diskriminacije, kada tuženik pristane isplatiti potraživanu naknadu štete a da pritom nije priznao postojanje navedene diskriminacije

29

29

Hvala na pozornosti!

30

30